

7. Гроций Г. О праве войны и мира. Пролегомены / Г. Гроций. – М., 1948.
8. Корецький В. М. «Общие принципы права» в международном праве / В. М. Корецький // Академічна юридична думка / укладачі: І. Б. Ксенко, Т. І. Бондарук ; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : Ін Юре, 1998.
9. Батлер У. Е. Місце пострадянських правових систем на правовій карті світу : відкрита лекція / пер. з англ. К. О. Черниченко ; за ред. О. В. Кресіна. – К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Київський національний університет ім. Т. Шевченка ; Логос, 2009. – Вип. 19. – 20 с.
10. Берлін: нові санкції можуть призвести до хаосу в Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2015/01/150105_germany_new_russia_sanctions_vs_
11. Саммит G20 в Австралии завершился без Путина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bbc.co.uk/russian/russia/2014/11/141115_g20_putin_leaves_early_ukraine.

Гетьман-П'ятковська І. А. Правова аналітика взаємодії міжнародного права і моралі: правові аспекти сучасності

У статті проаналізовано теоретичні і практичні питання взаємодії міжнародного права й моралі. У висновках зазначено, що це два вагомих культурних фактора, які якісно впливають на розвиток міжнародних відносин через діяльність міждержавних урядових та неурядових організацій, уможливають гідне життя людей у державі та приватній сфері.

Ключові слова: міжнародне право, міжнародна мораль, правові системи, порівняльне правознавство, теорія права.

Hetman-Pyatkovskaya I. Legal analysis of the interaction of international law and morality: legal aspects of the modern

The article analysis the theoretical and practical questions of interaction of international law and morality. The findings marked that these are two significant cultural factors that affect the qualitative development of international relations through the activities of intergovernmental and non-governmental organizations that make possible a decent life for citizens in the state and private sphere. Imperative norms of international law, enriched with moral content, simultaneously enrich state-legal systems of countries. The moral value of international law is to become a guarantor of just ensuring the interests of the state and the realization of fundamental human rights and freedoms in each sovereign country. Effective means of international law as a manifestation of the general will of states and international organizations and supranational unions will be on the way to the return and preservation of peace and safe in Ukraine.

Key words: international law, international morality, legal systems, comparative law, theory law.

УДК 340

*Сергій Олександрович Глухенький,
аспірант відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України*

**РОЛЬ ПРАВОВОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ В СФЕРІ ПІДВИЩЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА**

Постановка проблеми. Демократизація сучасних суспільних процесів супроводжується трансформацією структури та діяльності механізму держави, способів державного регулювання, а отже, і законодавчого забезпечення соціальних, економічних та публічно-політичних відносин. Інтенсивність темпів суспільного розвитку пов'язується з постійною появою нових форм та моделей відносин, які вимагають ефективного врегулювання з боку держави. Все це обумовлює необхідність постійного вдосконалення законодавства. З огляду на те, що таке вдосконалення повинно бути своєчасним, обґрунтованим та доцільним з точки зору всієї багатоманітності, держава повинна уникати хибних кроків у сфері організаційно-правового забезпечення суспільних процесів, що можуть спричинити зайву соціальну напругу та суттєво послаблювати авторитет державної влади. Означене обумовлює необхідність пошуку ефективних методів обґрунтування та апробації нових форм державно-правового регулювання в режимі реального часу. За своєю сутністю таким інструментом є правовий експеримент. Його застосування надає можливість випробувати на практиці дієвість законодавчих новацій у межах окремої суспільної групи (частіше за все такої, що охоплюється межами адміністративно-територіальної одиниці).

Актуальність цього напрямку дослідження полягає у тому, що в сучасній теоретичній науці ще не розкрито функціональне призначення правового експерименту, тоді як з'ясування його рис і завдань забезпечить можливість розширення його сфери застосування та підвищення релевантності результатів здійснення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика дослідження місця та ролі правового експерименту в сучасних умовах трансформації суспільних процесів в Україні розглядається дослідниками через призму вдосконалення моделі державного управління в окремих сферах суспільних відносин. І хоча сучасні системні дослідження теоретико-методологічної сутності та природи правового експерименту відсутні, однак звертають на себе увагу результати, досягнуті деякими вченими, зокрема: В. Єльцовим, О. Копиленком, Г. Мурашиним, І. Онищуком, В. Микитинським, І. Самощенком, В. Лапасвим, О. Путренком, В. Сивицьким, М. Сорокіним та ін.

Метою статті є визначення основних завдань і функцій правового експерименту, що обумовлює його значення та роль у сфері підвищення ефективності національного законодавства.

Основні результати дослідження. Сучасні реформи охоплюють основні сфери суспільних відносин, але їхня ефективність залежить від утилітарності окремих моделей та механізмів, випробування яких на локальному рівні в межах правового експерименту дає змогу одночасно розкрити недоліки та проаналізувати зворотній зв'язок і реакцію суспільства на запровадження державою зміни правового регулювання певних процесів. Досить часто потреба проведення правового експерименту виникає тоді, коли впроваджуються нові форми та моделі державного регулювання окремими процесами. Законодавець, обґрунтовуючи відповідне організаційно-правове забезпечення, неспроможний максимально достовірно передбачити наслідки регулюючого впливу.

Норми або моделі державного регулювання потребують випробування часом та обставинами соціально-економічного й публічно-політичного устрою суспільства. Через це виникає потреба запровадження правового експерименту, який через призму реалізації на практиці дасть змогу визначити та розкрити основні проблеми й механізми застосування тих чи інших норм або моделей державно-правового регулювання у теоретико-методологічній і практичній площинах з метою вдосконалення процесу їх реалізації.

Правова система еволюціонує та органічно розвивається у результаті впливу багатьох факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, які обумовлюють характер правового регулювання. Зі свого боку держава, визначаючи риси та межі свого втручання у суспільні процеси, відіграє визначальну роль у процесах правового регулювання, але навіть за таких умов неможливо передбачити зворотну реакцію соціуму на впровадження нових прогресивних моделей організації суспільних процесів.

У цьому контексті саме правовий експеримент може забезпечити належний рівень якості державно-правового регулювання та оперативності реагування держави на об'єктивні зміни в суспільних потребах. Однак значення правового експерименту потребує доктринального визначення цієї категорії. На нашу думку, найбільш вдале визначення правового експерименту запропоноване В. Микитинським: «Правовий експеримент – це організована компетентним правотворчим органом апробація передбачуваних законодавчих нововведень в обмеженому масштабі для перевірки ефективності, корисності і економічності експериментальних правових норм і відпрацювання оптимальних варіантів майбутніх правотворчих рішень загальних дій» [1, с. 88–90]. Отже, правовий експеримент є запровадженням локальних змін у правовому регулюванні та спробою екстраполювати результати такої локальної дії окремих правових норм на загальносуспільні масштаби. При цьому, якщо в локальному вимірі правове регулювання розглядається як індивідуальна діяльність окремого органу державної влади, то в глобальному загальносуспільному вимірі передбачається залучення системи органів державного управління.

Через це В. Єльцов зазначає, що метою правового експерименту є визначений компетентним суб'єктом владних повноважень ідеальний результат, для досягнення якого зазначений експеримент організується і проводиться. Цей ідеальний результат полягає в перевірці гіпотези про ефективність тієї чи іншої правотворчої ідеї, про ефективність дії експериментальних правових норм, а також у виявленні можливих «побічних ефектів» дії експериментального фактора [2, с. 29]. Тобто правовий експеримент запроваджується для зіставлення реальних наслідків запровадження новел у правовому регулюванні суспільних процесів з тими, які передбачалися до його запровадження у процесі розробки правових норм.

Правовий експеримент дослідним шляхом визначає помилки у правотворчості та хибності у прогнозуванні законодавцем або іншим суб'єктом правотворчості наслідків від запровадження змін у нормативно-правових актах, або запровадження нової моделі державно-правового регулювання суспільних процесів.

Таким чином, враховуючи загальноприйняте розуміння та визначення сутності правового експерименту, доцільно визначити низку завдань, які він виконує. Ці завдання є логічним втіленням його практичної значущості та розкривають утилітарність отриманих у результаті його проведення результатів і наслідків як правового, так і суспільного характеру.

На нашу думку, основними завданнями правового експерименту слід вважати такі:

- *перевірка передбачення щодо ефективності правової норми або правотворчої ідеї.* Будь-яка норма права приймається, виходячи з обґрунтування її праворегулюючого впливу на суспільні процеси. Останні, зі свого боку, повинні регулюватися таким чином, щоб досягти максимально можливого балансу суспільних інтересів та забезпечити ефективну реалізацію господарських, цивільних, адміністративних та інших видів відносин. Суб'єкт правотворчої діяльності в процесі обґрунтування правотворчої діяльності повинен покладатися на певні емпіричні виклади та досвід. Однак якщо такого досвіду та практики не існує, їх потрібно або здобути, або покладатися на аналогію суспільної реакції при зміні моделі суспільних відносин у суміжній сфері. У цьому контексті правовий експеримент забезпечує визначення реального, а не бажаного результату праворегулюючого впливу запроваджених змін нормативно-правових актів. Результат визначається через реакцію суспільства та навіть через зворотний зв'язок, який існує у формі актів реагування інститутів громадянського суспільства на зміни правової дійсності;

- *визначення рівня ефективності праворегулюючого впливу експериментальних правових норм.* У такий спосіб визначатиметься той суспільний ефект, хоча і на локальному рівні, який пропонується досягти в результаті запровадження змін правового регулювання суспільних відносин на загальнодержавному рівні. При цьому ефективність не розглядається як досягнення певних соціально-економічних результатів, а ймовірніше як відсутність наявних або можливих суперечностей запровадженної в межах експерименту правової норми чинному законодавству. Праворегулюючий вплив повинен здійснюватися оперативно та без перешкод і не перешкоджати подальшому розвитку законодавства. Із цих позицій правовий експеримент дає можливість не лише визначити дієвість запропонованої правової норми, а й визначити наслідки її запровадження у разі потреби у подальшому розвитку законодавства;

- *визначення результату державно-управлінського впливу.* Це завдання досягається через державно-правовий експеримент, коли існує потреба у визначенні ефективності не невизначеної сукупності норм чи механізму правового регулювання, а певної моделі державно-правового впливу. Така модель є результатом трансформації або реформування існуючої системи державного управління в певних сферах (судова реформа, адміністративно-правова реформа тощо). Запровадження на локальному (як правило, в межах території однієї адміністративно-територіальної одиниці) рівні правового експерименту змінює модель державно-управлінських відносин на окремій території. Це створює умови для подальшої екстраполяції результатів такого експерименту на глобальний рівень всієї національної системи державного управління, оскільки розкриває сутнісні механізми взаємодії різних структур держав у межах окремого регіону;

- *встановлення механізму правореалізації.* Це завдання правового експерименту розкривається через практичне вивчення способу впливу правової норми або практичної реалізації правової ідеї чи моделі державно-правового регулювання. Механізм правозастосування частіше за все не закладається на рівні імперативного закріплення, а лише передбачається у правозастосовній практиці. Він встановлюється сферою правового регулювання, галуззю законодавства тощо, хоча при цьому від його ефективності залежить ефективність правового регулювання. У разі якщо правовий експеримент запроваджується щодо моделі державно-правового регулювання, запроваджуючи нову форму та нові інструменти регулювання, змінюючи сутність суспільних відносин, механізм практичної реалізації правової норми, яка запроваджується у межах правового експе-

рименту, багато в чому визначає його ефективність, а тому потребує дослідження з метою подальшого вдосконалення. Цінність такого завдання на практиці розкривається через одночасне внесення глобальних змін до законодавства, наприклад, впровадження нового закону та нормативно-правових актів, спрямованих на реалізацію цього закону. При цьому необхідність таких нормативно-правових актів підзаконного характеру та їх зміст були визначені та підтверджені в результаті правового експерименту. Це значно прискорює настання бажаного результату за умови внесення змін до законодавства;

– з'ясування можливих проявів негативного впливу запроваджуваної в рамках правового експерименту моделі правового регулювання чи правових норм. Метод правового моделювання, який застосовується у процесі обґрунтування змін до законодавства або нових форм і способів державно-управлінського впливу, є складним для практичного використання у правотворчій діяльності. Однак він є чи не найважливішим методом у системі соціального управління, оскільки дає змогу передбачити можливі соціальні ризики з метою їх усунення шляхом завчасного запровадження відповідних нових або вдосконалення існуючих регуляторів суспільних відносин.

Таким чином, призначення правових експериментів обумовлює їхнє місце в системі соціальних експериментів. Правовий експеримент можливо віднести до реальних (натурних) експериментів, що виявляється через активне впровадження інноваційних елементів правового регулювання [3, с. 12]. Це дає змогу стверджувати, що правовий експеримент виконує низку важливих функцій не лише в процесі правотворчості, а й у процесі правореалізації новостворених механізмів правового регулювання. Реалізація його функцій забезпечує належний рівень ефективності в подальшому підвищенні рівня регулювання суспільних процесів.

При цьому слід акцентувати увагу на тому, що функції правового експерименту розкриваються через конкретний практичний результат його реалізації. Вони не мають виключно теоретичного чи методологічного значення, оскільки сам по собі правовий експеримент є способом практичної реалізації змін правової реальності, розроблених із використанням результатів теоретичного аналізу результатів минулих законодавчих змін та реформ моделі державного управління.

Насправді будь-яка зміна законодавства та кожна трансформація способу державно-управлінського впливу на соціально-економічну чи публічно-політичну дійсність може вважатися правовим експериментом, який не потребує корегування та має вдалий результат. Кожна наступна трансформація моделі державно-правового регулювання або регулятивного впливу правових норм відбувається з урахуванням ефективності попередніх змін. Інколи правовий експеримент спрямований на оцінку декількох варіантів пропонує суб'єктом правозастосовної діяльності змін суспільно-правової дійсності.

Отже, функціями правового експерименту слід вважати основні напрями та способи його впливу на соціально-правову дійсність, у яких втілюється соціальне призначення правового експерименту. Зауважимо, що в сучасній теоретико-правовій науці відсутня єдність серед науковців стосовно різновидів функцій правового експерименту та їх зміни. Кожен із науковців обґрунтовує власну точку зору, пов'язуючи її не лише з обсягом завдань, які повинен виконувати правовий експеримент, а й із врахуванням бажаного результату його практичного впровадження.

Основні підходи до визначення функцій правового експерименту та їх змістовного наповнення ми можемо відобразити таким чином (див. таблиця 1).

Таблиця 1

Автор	Функції	Зміст
В. Микитинський, І. Самощенко, В. Лапасва [1]	гносеологічна	розкривається через спосіб пізнання дійсності та сутності механізмів правового впливу на суспільні процеси
	перетворююча	розкривається через зміну існуючої моделі державно-управлінського впливу чи правової системи
	прогностична	визначається оцінкою (рівнем) впливу правового експерименту на суспільно-правову дійсність

Автор	Функції	Зміст
В. Єльцов [2]	пізнавальна	розкривається через спосіб пізнання дійсності та сутності механізмів правового впливу на суспільні процеси
	трансформаційна	визначає рівень та межі трансформації практики правозастосування в умовах запровадження нових форм та способів державно-правового регулювання
	модальна	розкриває рівень зміни моделі суспільних відносин
	прогностична	забезпечує прогнозування суспільно-правових наслідків експерименту
В. Сивицький, М. Сорокін [4]	коригуюча	Правовий експеримент корегує способи правового регулювання суспільних процесів
	прогностична	визначається оцінкою (рівнем) впливу правового експерименту на суспільно-правову дійсність
	контрольна	забезпечує контроль за відхиленнями правової поведінки осіб в умовах запровадження правового експерименту
І. Онищук [5]	методологічний	розробка та перевірка гіпотези про наявність причинно-наслідкового зв'язку між характером розвитку суспільних процесів та способами їх правового регулювання
	теоретико-пізнавальний	полягає у формуванні теоретичних моделей, що вбирають в себе уявлення про бажані риси суспільно-правової моделі розвитку соціуму за умови запровадження тих чи інших змін правової дійсності
О. Копиленко [6], Г. Мурашин [7]	модальна	розкриває рівень зміни моделі суспільних відносин
	трансформаційна	визначення рівня та напрямків відхилення норм суспільно-правової дійсності за умови впровадження змін у модель державно-правового регулювання
	емпірична	перевірка на практиці механізму дії нормативно-правового акта

Таким чином, частіше за все виокремлюють пізнавальну (емпіричну), трансформаційну та прогностичну функції правового експерименту. Узагальнення наукових підходів дослідників до аналізованого питання дає можливість стверджувати, що, наприклад, пізнавальна (емпірична) функція розкривається через вивчення на практиці механізму, наслідків та особливостей дії новел у правовому регулюванні суспільних процесів з тими, що вже існують. Отримані в такий спосіб емпіричні результати згодом можуть бути екстрапольовані на більш глобальну систему суспільно-правових відносин. А з точки зору науково-методологічного підходу в результаті пізнавальної діяльності втілюються нові теореми та ідеологеми правової науки [3, с. 12].

Трансформаційна функція полягає у визначенні способів зміни соціально-правової дійсності за результатами реалізації правового експерименту. Особливість цієї функції полягає в тому, що трансформація відбувається на рівні локального середовища, розкриваючи основні механізми та потенційні недоліки нового способу, моделі чи методу державно-правового впливу на суспільні процеси.

Найбільш важливою функцією правового експерименту, безперечно, є прогностична. Власне для прогнозування подальшого тренду розвитку правового регулювання та державно-управлінського впливу на соціальні, економічні та публічно-правові процеси і застосовується правовий експеримент. У цьому контексті цікавим є досвід Швейцарії та ще деяких європейських країн щодо застосування особливого типу законодавства – експериментального, тобто законодавства, яке діє певний проміжок часу з метою встановлення прийнятності тих чи інших законодавчих

засобів для досягнення поставлених завдань [8]. Таким чином, ми підтверджуємо, що призначення правового експерименту полягає у встановленні наслідків правового регулювання при зміні існуючої моделі державно-управлінського впливу або моделі правового регулювання суспільних процесів у різних сферах суспільних відносин. Важливо не лише визначити напрями підвищення ефективності правового регулювання та запропонувати пропозиції щодо удосконалення правозастосовного впливу окремих норм закону, а й вивчити можливі ризики від таких нововведень.

Висновки. Підсумовуючи результати аналізу значення та ролі правового експерименту як засобу моделювання правового регулювання, правомірно зробити такі висновки.

По-перше, роль правового експерименту як окремого феномена правової дійсності розкривається через завдання та функції, які він виконує з метою визначення способів та напрямів підвищення ефективності національного законодавства. За допомогою правового експерименту розкриваються основні помилки правотворчості, а його емпіричні результати визначають коректність або хибність у визначенні законодавцем наслідків запровадження певних правових новел чи напрямів трансформації моделі державно-правового регулювання.

По-друге, розкрито основні завдання правового експерименту, серед яких: перевірка гіпотези щодо ефективності правової норми або правотворчої ідеї; визначення рівня ефективності праворегулюючого впливу експериментальних правових норм; визначення результату державно-управлінського впливу; встановлення механізму правореалізації; виявлення можливих проявів негативного впливу запроваджуваної в межах правового експерименту моделі правового регулювання чи правових норм.

По-третє, доведено наявність функцій правового експерименту, реалізація яких дає змогу екстраполювати результати його практичної реалізації на локальному та загальнодержавному рівнях, зокрема щодо зміни національної моделі організації державного регулювання окремих суспільних процесів. Основними функціями правового експерименту є: пізнавальна (емпірична), трансформаційна та прогностична.

Використані джерела

1. Правовой эксперимент и совершенствование законодательства / авт. кол.: В. И. Никитинский, И. С. Самощенко, В. В. Лапаева и др.; под ред. В. И. Никитинского, И. С. Самощенко; Всесоюзный научно-исследовательский институт советского законодательства. – М.: Юридическая литература, 1988. – 303 с.
2. Ельцов В. Н. Правовой эксперимент по созданию государственной системы оказания бесплатной юридической помощи малоимущим гражданам / В. Н. Ельцов // Вестн. Тамб. ун-та. – 2008. – № 10. – С. 24–38.
3. Ельцов В. Н. Правовой эксперимент в современной России: Проблемы эффективности: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / В. Н. Ельцов. – Тамбов, 2009. – 23 с.
4. Сивицкий В. А. Правовой эксперимент и развитие права / В. А. Сивицкий, М. Ю. Сорокин // Право. – 2016. – № 4. – С. 23–32.
5. Онищук І. І. Теоретична й прикладна сутність функцій правового моніторингу / І. І. Онищук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право / голов. ред. Ю. М. Бисага. – Ужгород: Гельветика, 2015. – Т. 1. – Вип. 32. – С. 64–67.
6. Копиленко О. Л. Міжнародний досвід Правового моделювання і його значення для гармонізації законодавства України в аспекті її євроінтеграції / О. Л. Копиленко, Г. О. Мурашин // Законотворчість: проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним та європейським правом. – 2005. – Вип. 4. – С. 5–9.
7. Мурашин Г. О. Правове моделювання як ефективний засіб нормативно-правової уніфікації у правотворчості / О. Л. Копиленко, Г. О. Мурашин // Університетські наукові записки. – 2005. – № 1–2. – С. 24–31.
8. Мадер Л. Оценка законодательства – вклад в повышение качества законов / Л. Мадер // Материалы Международного семинара «Оценка законов и эффективности их принятия» (16–17 декабря 2002 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.consultant.ru/law/review/lawmaking/material/#5>.
9. Путренко О. Державно-правовий експеримент: поняття та ознаки / О. Путренко // Актуальні проблеми державного управління. – 2014. – Вип. 1. – С. 29–32.

Глухенький С. О. Роль правового експерименту в сфері підвищення ефективності національного законодавства

Визначено сутність правового експерименту та розкрито його значення для державно-правового регулювання суспільних процесів. Встановлено мету й основні завдання правового експерименту. Досліджено і визначено змістове наповнення його функцій та їхнього значення у процесі правового регулювання. Розкрито механізми реалізації правового експерименту як засобу моделювання правової реальності.

Ключові слова: правовий експеримент, правове моделювання, правова гіпотеза, прогностична функція, державно-управлінський вплив.

Glukhenkiy S. The role of legal experiment in the process of increasing the efficiency of national legislation

There were determined the essence of the legal experiment and its significance for the state and legal regulation of social processes. The aim and the main objectives of the legal experiment were established. The content of its functions and the meanings of the latter in the process of legal regulation were determined. There were disclosed the mechanisms for implementing the legal experiment as a means of modeling legal reality.

Democratization of modern social processes is accompanied by the transformation of the structure and activity of the state mechanism, the ways of state regulation, and, consequently, the legislative provision of social, economic and public-political relations. The intensity of the pace of social development is associated with the constant emergence of new forms and models of relations that require an effective settlement by the state. All this necessitates constant improvement of the legislation. Given that such improvement should be timely, reasonable and appropriate in terms of all diversity, the state should avoid false steps in the field of organizational and legal provision of social processes that could lead to excessive social tensions and severely weaken the authority of the state. The mentioned causes the necessity of finding effective methods of substantiating and approving new forms of state-legal regulation in real time. By its very nature, such a tool is a legal experiment. Its application provides an opportunity to test in practice the effectiveness of legislative innovations within a separate social group (more often than the one that is covered outside the administrative-territorial unit).

The relevance of this research direction also lies in the fact that in the modern theoretical science the functional purpose of the legal experiment has not yet been disclosed, while the clarification of its features and tasks will provide an opportunity to expand its scope and increase the relevance of the results of implementation.

The purpose of this article is to determine the main tasks and functions of the legal experiment, which determines its importance and role in improving the effectiveness of national legislation.

Modern reforms cover the main spheres of public relations, but their effectiveness depends on the utilitarian nature of individual models and mechanisms whose testing at the local level within the legal experiment allows simultaneously to reveal shortcomings and analyze the feedback and reaction of society to the changes introduced by the state on the legal regulation of certain processes. Quite often, the need for a legal experiment arises when new forms and models of state regulation of individual processes are introduced. The legislator, justifying the corresponding organizational and legal support, is not able to reliably predict the effects of regulatory influence.

In our opinion, the basic tasks of the legal experiment should be considered as follows: verification of foresight regarding the effectiveness of the legal norm or law-making idea; determination of the level of effectiveness of the regulatory influence of experimental legal norms; determination of the result of state-management influence; establishment of the mechanism of legal implementation; to find out the possible manifestations of the negative influence of the model of legal regulation or legal norms introduced in the legal experiment.

Consequently, the functions of the legal experiment should be considered the main directions and methods of its influence on the social and legal reality, which embodied the social purpose of the legal experiment. Note that in modern theoretical and legal science there is no unity among scientists in relation to the varieties of functions of the legal experiment and their change. Each scientist substantiates his own point of view, linking it not only with the scope of tasks that a legal experiment must perform, but also taking into account the desired result of its practical implementation.

Often, distinguish cognitive (empirical), transformational and predictive functions of the legal experiment. The generalization of the scientific approaches of researchers to the analyzed issue provides an opportunity to argue that, for example, the cognitive (empirical) function is revealed through the study of the mechanism, effects and features of the novel's actions in the legal regulation of social processes with those that already exist.

The transformational function consists in determining the ways of changing the socio-legal reality by the results of the implementation of the legal experiment. The peculiarity of this function is that transformation takes place at the level of the local environment, revealing the main mechanisms and potential disadvantages of the new method, model or method of state-legal influence on social processes.

The most important function of the legal experiment is undeniably prognostic. Actually to predict the further trend of development of legal regulation and state-management influence on social, economic and public-law processes and apply a legal experiment.

Key words: legal experiment, legal modeling, legal hypothesis, prognostic function, public-management impact.

УДК 340.1

*Віталій Миколайович Головчук,
аспірант відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України*

ТИПОВІ ТА НЕТИПОВІ НОРМИ ПРАВА: СТАНОВЛЕННЯ КАТЕГОРІАЛЬНОГО РОЗУМІННЯ

Постановка проблеми. Суспільство, як і будь-яка інша складна система, може належно функціонувати і розвиватися лише ґрунтуючись на певних правилах, на основі вибору одного з багатьох можливих варіантів поведінки для того чи іншого суб'єкта.

Для регулювання поведінки людей та їх об'єднань у суспільстві формуються певні правила поведінки, що орієнтуються на досягнення поставленої мети. Такі правила, що покликані регулю-